

**LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND**

Kultur- och samhällsbyggnadsenheten

Beslut

sid 1 (4)

2015-04-08

Linköpings stift
Box 1367
581 13 Linköping

Beslut om skyddsbestämmelser för byggnadsminnet Rhyzeliusgårdens medeltidshus, kvarteret Absalon 1, i Linköpings kommun

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap. 1 § och 7 § kulturmiljölagen (1988:950) att Rhyzeliusgårdens medeltidshus inom fastigheten Absalon 1 i Linköping har övergått till att bli byggnadsminne enligt 3 kap. nämnda lag. Länsstyrelsen meddelar samtidigt följande skyddsbestämmelser för byggnadsminnet.

Skyddsbestämmelser

1. Byggnaden får inte rivas, till sitt yttre och inre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. Ingrepp får inte göras i byggnadens stomme och planlösningen får inte ändras.
3. Byggnaden ska underhållas så att den inte förfaller. Vård och underhållsarbeten ska göras på sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet ska ske med material och metoder som är anpassade till byggnadens speciella karaktär.
4. Det avgränsade området (fastighetsgränsen) på bifogad karta får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Området ska hållas vårdat och i sådant skick att byggnadsminnets kulturhistoriska värden inte påverkas negativt.

Länsstyrelsen får enligt 3 kap 14 § kulturmiljölagen (KML) lämna tillstånd till ändring av byggnadsminnet i strid mot skyddsbestämmelserna, om det finns särskilda skäl till ändringen.

POSTADRESS:
581 86 LINKÖPING

E-POST:
ostergotland@lansstyrelsen.se

BESÖKSADRESS:
Östgötagatan 3

WWW:
lansstyrelsen.se/ostergotland

TELEFON:
010-223 50 00

ORGANISATIONSNR:
202100-2270

TELEFAX:
013-10 13 81

Redogörelse för ärendet

Enligt regeringsbeslut 1935-01-25 förklarades det medeltida stenhuset på Rhyzeliusgården i kvarteret Absalon 1 (då S:t Pers kv. 9c) för statligt byggnadsminnesmärke. Inga detaljerade skyddsbestämmelser angavs vid beslutet år 1935.

Fastigheten Absalon 1 övergick 1999-08-06 till Linköpings stift. Enligt 3 kap 1 § andra stycket KML skall ett statligt byggnadsminne som övergår till annan ägare än staten utgöra byggnadsminne enligt denna lag. Riksantikvarieämbetet upprättade i samband med övergången förslag till skyddsföreskrifter. Dessa har legat till grund för de nu föreslagna skyddsbestämmelserna. Förslaget har remitterats till fastighetsägaren Linköpings stift, brukaren Östergötlands museum, ägaren till grannfastigheten Absalon 20 samt Linköpings kommun.

Historik och kortfattad beskrivning

Rhyzeliusgårdens medeltidshus har tidigare felaktigt tolkats som en del av stadens medeltida franciskankonvent och därför i folkmun kallats för Klostret. Gårdens läge i närheten av domkyrkan är viktig för förståelsen av den krans av residensgårdar mellan Stora torget och domkyrkan som konstruerades under 1300-talets andra hälft. Byggnaden har en typisk medeltida orientering, med entré som vänder sig inåt, medan husets baksida med priveten, vänder sig utåt mot gatan vilket gör gården till ett gott exempel på äldre medeltida tomtstruktur.

I nyare forskning har konstaterats att huset byggdes som residensgård för kaniken tillhörande kanonikatet *Omnium Sanctorum* vid domkapitlet i domkyrkan. Den i sten och tegel murade byggnaden var ursprungligen den representativa huvudbyggnaden i en senmedeltida gårdsbildning med flera byggnader. Idag är byggnadens tomt gräsbevuxen och delvis täckt av en kullerstensbeläggning. Här finns även en stenläggning som markerar grunden för en riven källare, som tillhört gården. Fastigheten avgränsas mot gatan av låga häckar och ett fåtal större lövträd finns på tomten. Utanför byggnadsminnesområdet, på den angränsande fastigheten Absalon 20, finns ett vinkelställt bostadshus från 1700-talet, som tidigare har tillhört samma enhet som medeltidshuset. Gården fungerade tidigare som domprostboställe och har fått sitt namn av dåvarande domprosten i Linköping Andreas Rhyzelius som uppförde bostadshuset. Den gemensamma kullerstensbelagda gården ligger på denna fastighet.

Medeltidshuset är byggt av natursten och tegel, med delvis putsade fasader. Norra gaveln har vitputsade blinderingar. Oregelbundet placerat finns ett antal mindre fönsteröppningar med luckor av trä. Fönsteröppningarna på den södra gaveln har medeltida järnluckor. Sadeltaget är täckt med tjärat stavspån. Byggnaden rymmer två våningar, vind och en tunnvalvd källare, den senare nås via en utvändig källarhals på östra långsidan. Båda våningsplanen är indelade i två rum där bottenvåningens mellanvägg är medeltida. I ovanvåningen finns i väster rester av en *privet*, ett på fasaden hängande dass.

Byggnadens äldsta delar är den södra delens nedre partier, sannolikt från 1300- eller 1400-talet. Senare, troligen i början av 1500-talet har huset byggts till mot norr. Efter medeltiden har bostadsfunktionen upphört och byggnaden använts som magasin. 1737 ombyggdes

ovanvåningens södra del helt av tegel. År 1911 kom byggnaden i domkyrkans ägo. Den restaurerades 1964 och sedan dess fungerar den som museum och förvaring för Östergötlands museums samlingar av behuggen sten.

Motivering

Byggnaden är ett av få bevarade bostadshus av representativ karaktär i det medeltida Sverige. Byggnaden är dessutom ett av mycket få konstaterade exempel på residensgårdar tillhörande domkyrkans kaniker i det medeltida Sverige, vilket ökar dess nationella värde och gör det till en omistlig del av den medeltida bebyggelsestrukturen knuten till Linköpings domkyrka.

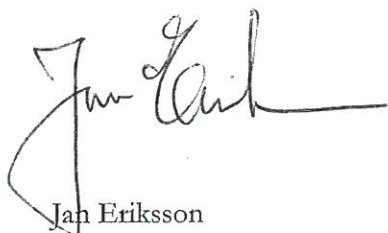
Genom sin enkelhet och sedan medeltiden i stort sett oförändrade utseende belyser den på ett pedagogiskt vis livsvillkor och bebyggelse i det medeltida Linköping.

Övriga upplysningar

Fastigheten Absalon 1 ligger inom Linköpings medeltida stadsområde (RAÄ153) och omfattas av bestämmelser i 2 kap. KML. För åtgärder som innebär ingrepp i mark krävs tillstånd av Länsstyrelsen. Fastigheten ligger också inom riksintresset Linköping E3, och ingår i den medeltida struktur som är en av värdekärnorna i riksintresset.

I detaljplanerna från 1964 och 1972 har Rhyzeliusgården, Absalon 1 och 20, angetts som reservat för befintlig kulturhistorisk bebyggelse.

Skyddsföreskrifterna har remitterats till Linköpings Stift, Östergötlands Museum, Linköpings kommun som svarat att inget finns att erinra mot förslaget till skyddsföreskrifter. Fastighetsägaren till grannfastigheten har inte besvarat remissen.

Jan Eriksson
Länsantikvarie

Eva Nyström Tagesson
Antikvarie

Bilagor:

Beslutskarta

Sändlista:

Riksantikvarieämbetet

Östergötlands Museum

Linköpings kommun

Joakim Carlqvist, Östra Strandvägen 2 B, 589 43 Linköping

